

Krejčí, Karel

[Kundera, Ludvík. Německé portréty]

Sborník prací Filozofické fakulty brněnské univerzity. D, Řada literárněvědná. 1957, vol. 6, iss. D4, pp. 175-176

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/108573>

Access Date: 29. 11. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

podílela na vzniku austroslavismu, illyrského hnutí a jiných formách politického boje slovanských národů a jak se obrážela v dalším rozvoji jednotlivých slovanských kultur. Při sledování Kollárových názorů je dále důležité více přiblížit k prostředí, v němž Kollár pracoval a žil. K tomu nás vede i podnětná studie Endre Angyala, jež svým důrazem na Kollárov vztah k maďarskému prostředí ukazuje kollárovskému bádání další možnosti a otvírá maďarským čtenářům působivý pohled do Kollárova života i díla.

Richard Pražák

Ludvík Kundera: **Německé portréty** (Československý spisovatel v Praze 1956, str. 169).

Na *Německých portrétech* brněnského překladatele a básníka Ludvíka Kundery nás především zaujme jejich neobvyklá, nová forma, k níž bychom jak v německé, tak v naší literatuře těžko nalezní obdobu. Zánrová rozmanitost a stylistická pestrost Kunderova souboru je bezesporu výsledkem autorova záměrného úsilí, vypořádat se zcela po svém a originálně s nesnadným úkolem, který si vytkl: zprostředkovat totiž českému čtenáři obraz současné německé literatury. Kunderova kniha není a ani nechce být dílem literárně historickým nebo literárně kritickým: jejím předmětem není poučení o německé literatuře jako souhrnu děl a literárních žánrů, nýbrž jsou jím tvůrci této literatury jako osobnosti, občané a lidé nového Německa. Toto zjištění není míněno jako výtka. Ludvík Kundera napsal svou knihu o německých básnících a spisovatelích po dvouměsíčním pobytu v Německé demokratické republice, pod bezprostředním dojmem osobních setkání s nimi. Chce je svým čtenářům, kteří znají spisovatele současného Německa jenom z jejich děl, po případě z příležitostných úvah a pojednání o nich, přiblížit, oživit a zdůvěrnit. Z toho vyplývá i další charakteristický rys Kunderovy práce: nejde mu o úplnost informací, neusiluje ani o ucelené pojednání, nýbrž pracuje spíše drobnými záběry, anekdotou, postřehem, apostrofou, parabolou a pod. V jednotlivostech možno snad mít námitky proti tomu či onomu postřehu nebo detailu, proti mnohdy pathetické traktaci, nelze však autorovi upřít životnost postupu, který si zvolil.

Kundera se snaží vyhmátnout u každého autora, co je pro něho (lidsky i umělecky) zvláště charakteristické, co by mohlo čtenáře nejen zajímat a zaujmout, ale nadto i vyprovokovat k vlastnímu přemýšlení. S výhradou nezbytného zjednodušení hyló by Kunderovy portréty možno zahrnout pod pojem *umělecké reportáže*. Přes jistou skicovitost a náznavost, která má své kořeny ve zvoleném postupu a svébytném způsobu podání, nutno Kunderovi přiznat, že k svému úkolu přistupuje odpovědně, ba možno říci přímo s vášnivým zaujetím.

V Kunderově souboru jsou zastoupeni především reprezentativní osobnosti demokratického Německa, skuteční mluvčí svého lidu. Mnozí z nich svým významem už dávno přerostli rámec své vlasti. To platí zejména o Bertu Brechtovi, Johannesu R. Becherovi, Arnoldu Zweigovi, Anně Seghersové, Friedrichu Wolfovi a F. C. Weiskopfovi. Vedle nich tu přicházejí ke slovu i příslušníci mladší generace (nebo i starší autoři, kteří do literatury vstoupili poměrně pozdě), jejichž dílo se namnoze teprve formuluje a zvolna rozrůstá, kteří však přesto už nalezní svou osobitou notu (Franz Fühmann, Louis Fühnberg, Stephan Hermlin, Kuba, Theo Harych, Peter Huchel, Georg Maurer, Jan Petersen a j.). Nepřekvapuje, že se Kunderův zájem soustřeďuje především na básníky a že ve srovnání s nimi přišli poněkud zkrátka prozaikové. Kundera je si toho plně vědom, o čemž svědčí jeho vlastní poznámka v úvodě. Je pochopitelné, že v souboru 20 portrétů musí nutně chybět i některý významný lyrik a dramatik, nemluvíce o reprezentantech západoněmecké literatury, zastoupených vlastně toliko jediným autorem, Leonhardem Frankem, oslavivším začátkem září 1957 své 75. narozeniny.

Integrovaní součástí Kunderovy knihy jsou ukázky z menších i větších básní portrétovaných autorů, vybrané s vkusem a přeložené (s výjimkou Hermlinovy básně *Epon*, kterou přeložmočil Vojtěch Jestiřáb) vesměs autorem portrétů. Je samozřejmé, že stylová různorodost tolika autorů kladla na překladatele vysoké požadavky.

Srovnáme-li Kunderovy překlady s příslušnými originály (pokud jsou ovšem dostupné), zjistíme, že se až na menší odchylky přidržují celkem věrně rozměru originálů. Tato zásada platí s jistým omezením i o shodě schématu rýmového. Třebas se v moderních rýmech neplnozvukný rým nebo asonance považují za rovnocenné plnozvučným rýmům, bylo by podle mého soudu možno, obejít se zcela dobře i bez nich. (Srov. na př.: ptáti — táty, zase — časech, chaty — přišlas ty a j.!).

Vyhledávání „přesných“ rýmů ztěžuje značně překladatelovu práci, ale vynaložené úsilí je nakonec přece jen vyváženo umělecky hodnotnějšími zvukovými kvalitami. Je pravda,

že transpozice verše nutí mnohdy překladatele k tomu, aby užil na př. i nepřirozeného slovosledu. Ale inverse, která patří k tradičním stylovým prostředkům, působí přece jen rušivě tam, kde v předloze jde na př. o přirozeně mluvený verš. Tak na př. začínají první tři strofy Becherovy básně *Das Schwerste (Nejtěžší žal)* u Kundery otázkou: Byl to žal nejtěžší... s nepřirozeným slovosledem, zatím co originál má docela přirozený slovosled: *War es das Schwerste... a s tímž jevem se setkáváme i na konci zmíněných strof:*

1. Ó, těžké bylo to — ...	<i>O dies war schwer — ...</i>
2. Přetěžké bylo to — ...	<i>Wie schwer war dies — ...</i>
3. Přetěžká byla ztráta nadějí	<i>Das Schwerste war es nicht ...</i>

(Už sám nadpis básně nás nutí se zamyslet: Proti Becherovu náznakovému titulu „Das Schwerste“, t. j. nejtěžší, nejhorší věc, která se nám může přihodit, která nás může potkat, implikuje Kunderův „Nejtěžší žal“ naplno celou situaci.)

Jiná otázka je nesorodé směšování stylů uvnitř jedné a téže básně, nemající opory v originále. Tak čteme na př. ve Weinertově triptychu *Tři ukolébavky 1941*, v 2. básni *Berlin* tento 1. verš:

„Spinkej, synáčku. Tvůj táta jel v dál,

v němž první polovina verše je vyjádřena prostým důvěrným tónem, zatím co druhá obsahuje papírové: *jel v dál!* U Weinerta je tento verš stylově jednoznačný:

„Schlaf, mein Sohn! Dein Vater ist fern.“

Celá báseň má prostý, písňový rytmus, prazrazující na první poslechl — včetně „přesných“ rýmů — Heinricha Heina. Kunderův překlad, i když je vcelku velmi zdařilý, nedosahuje kvalit originálu. Nebo v Brechtově *Baladě o vdovách z Oseku* se také hned v 1. strofě setkáváme se stylovou nesourodostí, která stírá dojem, navozený originálem:

*Osecké vdovy se choulí v svůj černý šat,
do Prahy přišly se ptáti(!)
Lidé, co chcete pro naše děti udělat?
Dnes ještě nejedly, s v í r á (!) je hlad!*

V originále:

*Die Osseger Witwen im Witfrauenkleid
sind nach Prag gekommen, zu fragen:
Was wollt ihr tun für unsere Kinder, liebe Leut?
Sie haben noch nichts gegessen heut!*

V básni Ericha Arendta *Pijáchá* při nejmenším zaráží 3. verš 2. strofy:

*„Měsíc stál za groß“, — jímž Kundera přepisuje Arendtův verš:
„Der Mond war nichts wert...“*

a v 5. strofě téže básně působí rušivě vulgární sousloví „nažrané luně“, mající být ekvivalentem za originální: „dem satten Mond“. V Maurerově úryvku z poemy *Svatba moří*, nadepsaném v originále *Die Wasser des Don und der Wolga vereinigen sich* (u Kundery bez nadpisu) neodpovídají „vorašské písně“ (v. 16), „davy“ (v. 18), „zdráhavou překážkou“ (v. 22) příslušným termínům v originále: „Gesänge der Treidler“, „die Krumen“ a „sprödes Hindernis“. Taková přílišná volnost není už proto žádoucí, že je na újmu srozumitelnosti, ba může dokonce skreslit představu prostředí, které chtěl básník čtenářům navodit.

Co jsem zde ve stručnosti uvedl, jsou spíše drobnosti, které nemožou snížít hodnotu Kunderovy knihy. Je třeba *Německé portréty* uvítat jako významný přínos a svébytný umělecký projev, který si plně zaslouží citlivé pozornosti čtenářů. V tom tkví zároveň i jejich popularizační hodnota v nejlepší smyslu slova.

Karel Krejčí

Marian Szyrocki: **Martin Opitz** (Verlag Rütten & Loening, Berlin 1956, S. 224).

Ve známé edici *Neue Beiträge zur Literaturwissenschaft*, vydávané předními lipskými literárními historiky, prof. dr. Wernerem Kraussem a prof. dr. Hansem Mayerem, vyšla jako 4. svazek pozoruhodná práce germanisty vratslavské university Mariana Szyrockého, nazvaná prostě *Martin Opitz*. V uvedené edici vyšlo dosud celkem 6 svazků, z nichž 4 se týkají přímo dějin německé literatury; jsou to kromě opitzovské studie